

Voorstel Gemeenteraad C

Onderwerp	Verzelfstandiging zaterdagmarkten Enschede		
Portefeuillehouder	Jeroen Diepemaat agendaletter (C)		
Organisatieonderdeel	Cluster Strategie & Beleid Fysiek	Aangeboden aan Raad	24 januari 2023
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	2300004809

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. In te stemmen met het per 1 april 2023 verzelfstandigen van de zaterdagmarkten en de extra markten in het centrum van Enschede (op het Van Heekplein en in de Langestraat).
2. De verordening tot wijziging Verordening kwaliteit leefomgeving (Vkl) vast te stellen.
3. De verordening tot wijziging van de Verordening tot heffing en invordering van marktgelden 2023 (tot 1 april) vast te stellen;
4. De verordening tot intrekking van de Verordening tot heffing en invordering van marktgelden 2023 (per 1 april 2023) vast te stellen;
5. De verordening tot wijziging van de Legesverordening 2023 vast te stellen;
6. Kennis te nemen van de concept-bruikleenovereenkomst tussen de gemeente Enschede en de stichting 'Zaterdagmarkten in Enschede' (in oprichting)

Inleiding en voorgeschiedenis

In Enschede hebben we alle grotere markten (Wesselerbrink in Zuid, Van Heekplein (dinsdagmarkt) en Glanerbrug) inmiddels verzelfstandigd. Dit vloeit voort uit de koers in de visie Ambulante handel Enschede 2012. Deze koers heeft uw gemeenteraad in 2012 vastgesteld. Deze drie verzelfstandigde markten verlopen prima. De verzelfstandiging van de zaterdagmarkt is een logische volgende (en laatste) stap.

De laatste twee jaren hebben we uw raad als volgt meegenomen in dit proces:

- In januari 2021 heeft het college uw gemeenteraad over de voorgenomen verzelfstandiging per brief geïnformeerd. In die brief hebben we gemeld dat de verzelfstandiging, op verzoek van de marktondernemers, pas na afloop van de coronaperiode zou starten.
- In januari 2022 besloot het college uw Raad voor te stellen de zaterdagmarkt te gaan verzelfstandigen. Vanwege de verkiezingen heeft het presidium de raadsbesluitvorming toen gepland voor de zomer van 2022.
- In juni 2022 heeft u een brief ontvangen dat het college het voorstel tot verzelfstandiging heeft ingetrokken. Dit kwam omdat de stichting die de markt gaat organiseren en de gemeente nog in gesprek waren over enkele privaatrechtelijke onderdelen van de verzelfstandiging.
- In november 2022 heeft het college overeenstemming bereikt met de marktondernemers. Daarmee ligt de weg open om het voorstel tot verzelfstandiging aan uw raad voor te leggen.

Publieksvriendelijke samenvatting

Het college van B&W stelt de gemeenteraad voor de zaterdagmarkt in Enschede per 1 april 2023 te verzelfstandigen. Dit betekent dat de marktondernemers de zaterdagmarkt zelf gaan organiseren. Nu doet de gemeente dat nog.

De eerste plannen waarbij ondernemers zelf de markt gaan organiseren stelde de gemeenteraad vast in 2012. De raad stemde toen in met de visie op de warenmarkten. Sinds 2012 organiseren de marktondernemers de markten steeds vaker zelf. Daarbij gaat het om de markt in Enschede-Zuid, de dinsdagmarkt op het Van Heekplein en de markt in Glanerbrug. Dit verloopt prima.

Het college van B&W heeft in 2020 onderzocht wie volgens de marktondernemers de zaterdagmarkt zou moeten organiseren: de gemeente of de ondernemers zelf. De meeste marktondernemers willen dit graag zelf doen. Ze hebben daarvoor in 2021, uit 15 kandidaten (marktondernemer) een bestuur gekozen van 7 personen. Het is de bedoeling dat dit bestuur de zaterdagmarkt op het Van Heekplein, de biologische markt aan de Langestraat en een paar extra markten gaat organiseren.

Om de verzelfstandiging mogelijk te maken moet de gemeenteraad enkele besluiten nemen. Het college stelt de gemeenteraad daarom voor een aantal regels te wijzigingen of in te trekken.

Gewenst effect van het besluit in relatie tot de strategische opgaven

Een zelfstandige, slagvaardige(re) en aantrekkelijkere zaterdagmarkt in Enschede, zowel op het Van Heekplein (voor het reguliere aanbod van food en non-food) als rond het stadhuis (voor een aanbod van uitsluitend biologische producten).

Argumenten

1.1 De verzelfstandiging van de zaterdagmarkt betreft uitvoering van vastgesteld beleid

In 2012 stelde de gemeenteraad de visie op de ambulante handel vast. Daarin staat dat we in Enschede meer verantwoordelijkheid bij de ondernemers zelf willen neerleggen voor het organiseren van hun markten. Sindsdien hebben we de markten in Enschede-Zuid, de dinsdagmarkt op het Van Heekplein en de markt in Glanerbrug verzelfstandigd. Dit loopt prima. De verzelfstandiging van de zaterdagmarkt is de logische volgende stap.

1.2 De marktondernemers zijn beter in staat de markten in Enschede toekomstvast te organiseren

De gemeente is van mening dat de marktondernemers vanuit hun ondernemerszin, expertise en ervaring meer dan de gemeente in staat zijn een zaterdagmarkt aantrekkelijk en vernieuwend te organiseren en te beheren.

1.3 Uit onderzoek blijkt dat er stevig draagvlak is voor de verzelfstandiging onder de ondernemers

We hebben in 202 onderzoek gedaan naar het draagvlak voor verzelfstandiging van de zaterdagmarkt. Daartoe hebben we een korte vragenlijst verspreid, waarvan ca. 60% ingevuld is terug gekomen.

Uit die ingevulde vragenlijsten blijkt het volgende:

- Er is stevig draagvlak voor de verzelfstandiging (60% is voor, 25% is tegen en 15% is neutraal).
- Ongeveer een derde deel van de ondernemers bleek geïnteresseerd te zijn om zitting te nemen in het bestuur van een stichting die de markt gaat organiseren.
- Een grote meerderheid (73%) van de ondernemers vraagt de gemeente wel om pas tot verzelfstandiging over te gaan als de coronaperiode voorbij is.

1.4 De betrokkenheid van marktondernemers bij de verzelfstandiging is groot

De verzelfstandiging leeft. Dat blijkt uit een hoge opkomst tijdens een informatieavond eind september 2021 (45 ondernemers) en de hoge deelname aan de verkiezingen voor het bestuur (66% bracht zijn/haar stem uit).

1.5 Er is een bestuur (in oprichting) gekozen dat de zelfstandige markt gaat organiseren

Zeven ervaren marktondernemers vormen samen het gekozen bestuur (in oprichting) van de stichting die per 1 april 2023 de zelfstandige markt gaat organiseren.

1.6 De stichting die de zaterdagmarkt gaan organiseren is na de verzelfstandiging verantwoordelijk en aansprakelijk voor de zaterdagmarkt.

Na de verzelfstandiging verschuiven de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid voor de zaterdagmarkt en de genoemde extra markten. Deze gaan over van de gemeente naar de stichting 'Zaterdagmarkten in Enschede'. In artikel 7 (Aansprakelijkheid en verzekering) van de concept-bruikleenovereenkomst maken we daarover duidelijke afspraken. Ook vrijwaart de stichting de gemeente voor alle schades waarvoor derden de gemeente aansprakelijk stellen. Deze vrijwaring is inclusief de daarmee samenhangende procedurele en kosten voor het inschakelen van deskundigen.

2.1 t/m

5.1 Om de verzelfstandiging mogelijk te maken is het nodig dat de gemeenteraad een aantal verordeningen aanpast/intrekt.

Voor de verzelfstandiging van de zaterdagmarkten is het nodig dat de raad een aantal verordeningen wijzigt of intrekt. Concreet betekent dit dat hoofdstuk 7 (over standplaatsen en markten) van de Verordening kwaliteit leefomgeving per 1 april 2023 voor een groot deel komt te vervallen. Hetzelfde geldt voor een aantal onderdelen uit de legesverordening 2023. Tenslotte vervalt de verordening op de heffing en invordering marktgelden 2023.

3.1 en 4.2 We vragen de raad eerst een verordening te wijzigen en daarna in te trekken. Dat doen we om juridische redenen.

Het lijkt een beetje vreemd: de raad vragen de verordening over Marktgelden 2023 eerst te wijzigen (tot 1 april 2023) en dan in te trekken (per 1 april 2023). Dat heeft de volgende redenen:

- Over 2023 heffen we alleen marktgeld voor 3 maanden, tot 1 april 2023.
- Maar de huidige verordening Marktgelden 2023 bevat alleen jaartarieven. Om juridische redenen moet de raad die eerst wijzigen in kwartaaltarieven en vervolgens intrekken per 1 april 2023.

6.1 Via een bruikleenovereenkomst regelen we privaatrechtelijk de voorwaarden voor het gebruik van het Van Heekplein en de openbare ruimte rond het stadhuis voor de zaterdagmarkten (en extra markten).

In een bruikleenovereenkomst regelen we alle zaken rond de verzelfstandiging van de zaterdagmarkten.

Daarbij gaat het onder meer om:

- het gebruik van de openbare ruimte voor de markten;
- veiligheidsvoorschriften en toezicht;
- de staat van de terreinen en de elektrische installaties;
- onderhoud, aansprakelijkheid, verzekeringen;
- hoe omgaan met toerekenbare tekortkomingen;
- het voorlopig respecteren van de anciënniteitsregeling;
- de gemeentelijke voorwaarden om op de biomarkt te mogen staan maken.

Voorts spreken we af niet alleen de zaterdagmarkt te verzelfstandigen; hetzelfde geldt voor de extra warenmarkten op Goede Vrijdag, 1 mei, Sacramentsdag, 3 oktober, 1 november en de zondag voor Eerste kerstdag.

6.2 Onze ervaringen met het instrument 'bruikleenovereenkomsten' voor markten zijn prima

De markten op dinsdag, woensdag en donderdag en de activiteiten op zondag hebben we allen geregeld met een bruikleenovereenkomst met een private stichting. Dit loopt prima. Aandachtspunt is regulier overleg over de voortgang. Nu geldt nog te vaak het 'piep-systeem'. Daarin kunnen we (marktondernemers en gemeente Enschede) wat zakelijker en periodieker zijn.

6.3 In de bruikleenovereenkomst staat dat het college dient in te stemmen met de statuten van de stichting en de selectieprocedure voor nieuwe ondernemers. Daarmee houdt de gemeente vinger aan de pols.

De bruikleenovereenkomst bevat de afspraak dat het bestuur van de stichting de statuten en de selectieprocedure ter goedkeuring voorlegt aan het college. Ook dient het bestuur van de stichting het college in staat te stellen een zienswijze in te dienen op voorgenoemde wijzigingen van de statuten. Daarmee houdt het college de vinger aan de pols via de brancheringslijst (die als bijlage onderdeel uitmaakt van de bruikleenovereenkomst)..

Risico's

1.1 De stichting kan minder kwaliteit leveren dan verwacht

De gemeente vindt dat marktondernemers beter in staat zijn de zaterdagmarkt aantrekkelijk en vernieuwend te organiseren en te beheren. Dit vanwege hun ondernemerszin, expertise en ervaring. De toekomst van de markt staat in heel veel steden onder druk en de ervaring elders leert dat verzelfstandiging zorgt voor meer elan, betere marketing, meer betrokkenheid en 'meer handel' (pré-corona). Het is in het belang van de ondernemers dat de stichting goed werkt levert en zorgt voor tevreden ondernemers, bezoekers en gemeente.

Mocht de kwaliteit toch tekort schieten: artikel 8 ('Toerekenbare tekortkoming') biedt het college instrumenten om het bestuur aan te spreken indien het bestuur onvoldoende kwaliteit levert.

1.2 De stichting komt afspraken met de gemeente niet na

Hetzelfde artikel 8 van de bruikleenovereenkomst ('Toerekenbare tekortkoming') voorziet in een goed proces om eventuele onvolkomenheden in de taakuitoefening door de stichting bespreekbaar te maken en op te lossen. Of om zwaar(der) in te grijpen. We hopen en vertrouwen er op dat het zo ver niet komt.

1.3 Het vraagstuk van de 'schaarse vergunningen' is nog onzeker

Enige tijd geleden speelde rond de warenmarkten het vraagstuk van de schaarse vergunningen. Warenmarkten zouden zich moeten houden aan de dienstrichtlijn van de Europese Unie. Dit zou betekenen dat de anciënniteitslijsten (opvolging van vader op zoon / moeder op dochter) en langdurig recht op een marktplaats niet meer zouden mogen gelden.

Dit vraagstuk ligt al geruime tijd bij de minister van EZ. Er tekent zich een lijn af dat de looptijd van een marktvergunning (en dus de looptijd van een huurovereenkomst tussen het stichtingsbestuur en een marktondernemer) zou moeten samenhangen met de looptijd van de investering van de marktondernemer. Maar mogelijk is de dienstrichtlijn in de toekomst in het geheel niet van toepassing. Ook is het mogelijk dat er een termijn van 20 jaar wordt afgesproken, los van de looptijd van de gedane investeringen.

Omdat niet duidelijk is welke keuze het Rijk hier gaat maken, kunnen we daar nu niets over afspreken. In de bruikleenovereenkomst staat in artikel 4, lid 4 dat de stichting verplicht is "het marktterrein voor de zaterdagmarkt en de extra markten te gebruiken, in overeenstemming met haar statuten, deze gebruikersovereenkomst en geldende wet en regelgeving". Met andere woorden: als de wet of de interpretatie inzake mededinging/anciënniteit wijzigt, dan dient de stichting daaraan te voldoen.

Kosten en financiële dekking van het voorstel

De verzelfstandiging leidt uiteindelijk tot het wegvallen van de inkomsten en kosten bij de gemeente (personeel, materieel, schoonmaak e.d.). Er blijft een relatief geringe taak achter bij onze organisatie (vooral signalering rond naleving van de voorwaarden uit de bruikleenovereenkomst, relatiebeheer en kostendoorberekening). We gaan ervan uit dat de verzelfstandiging ingaande 2024 ten minste kostenneutraal is voor de gemeente. De kosten die de gemeente structureel maakt (installaties, onderhoud, elektriciteit etc.) berekent de gemeente kostenneutraal door aan het bestuur van de zaterdagmarkt.

Tijdens de eerste periode van 2023 dat de markt zelfstandig is, denken we dat er meer inzet van Stadsdeelbeheer Centrum nodig is. Dit om de verzelfstandiging in goede banen te leiden. Denk dan aan:

- toezicht op het voldoen aan voorwaarden uit de bruikleenovereenkomst;
- gesprekken met het stichtingsbestuur over de uitvoering van de markt;
- andere onvoorziene issues die zich voordoen.

We reserveren daarvoor een incidenteel uitvoeringsbudget voor de verzelfstandiging van € 15.000. Dit bedrag dekken we uit het werkbudget voor economische zaken (BU 871.6485704).

We gaan ervan uit dat de verzelfstandigde zaterdagmarkt zich in 2023 heeft 'gesetteld' (en de kinderziekten eruit zijn). Daarom verwachten we dat we ingaande 2024 kunnen volstaan met normaal relatiebeheer met de organiserende stichting. Dit maakt onderdeel uit van het reguliere werkpakket van stadsdeelbeheer, ondernemersloket en het team economie.

Afweging en alternatieven

We hadden ervoor kunnen kiezen de zaterdagmarkten niet te verzelfstandigen. Tegelijkertijd hebben we positieve ervaringen met de eerdere verzelfstandigingen van markten in onze stad. En er is stevig draagvlak voor onder marktondernemers.

Participatie

Uit een enquête (2020) onder de marktondernemers blijkt stevig draagvlak te zijn voor de verzelfstandiging. Verder heeft 2/3 deel van de marktondernemers in 2021 zijn/haar stem uitgebracht op de kandidaten voor het bestuur. Ook was de informatieavond over de verzelfstandiging in oktober 2021 druk bezocht. Ook daar bleek steun voor het proces van verzelfstandiging. Tenslotte hebben we overeenstemming met het bestuur over de inhoud van de bruikleenovereenkomst.

Communicatie

Communicatie met direct betrokkenen

Zie onder 'participatie': marktondernemers zijn door ons goed betrokken.

PR over het besluit

Via een persbericht (bijgevoegd).

Rechtsgeldige bekendmaking van gemeentelijke regelgeving

Via de gebruikelijke kanalen maken we de wijzigingen in de regelgeving bekend.

Vervolg

- Uiterlijk maart 2023: Formele oprichting stichting voor de organisatie van de zaterdagmarkten door en namens de marktondernemers;
- Na besluitvorming gemeenteraad: ondertekening bruikleenovereenkomst 'zaterdagmarkten Enschede'.
- 1 april 2023: start verzelfstandigde markt.

Bijlagen

- 1 Verordening tot wijziging van de Verordening kwaliteit leefomgeving (Vkl).
 - 2 Verordening tot intrekking van de Verordening tot heffing en invordering van marktgelden 2023 gemeente Enschede (per 1 april 2023).
 - 3 Verordening tot wijziging van de Legesverordening 2023 gemeente Enschede.
 - 4 Ter kennisname: concept-bruikleenovereenkomst (versie 16 januari 2023).
 - 5 Verordening tot wijziging van de Verordening tot heffing en invordering van marktgelden 2023 gemeente Enschede (tot 1 april 2023).
- Persbericht

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____
de loco-Secretaris, de loco-Burgemeester,

E.A. Smit

N. van den Berg